

شماره ترتیب	تاریخ انتخاب	رئیس	نواب رئیس	منشی ها	مباشرین	توضیحات
۶-	۱۳ میزان سال ۱۲۸۹	آقای مؤتمن الملک از ریاست امتناع نمودند سپس آقای محمد علی ذکاء الملک انتخاب و ۸ دلو ۸۹ استعفا دادند در ۱۱ دلو ۸۹ آقای اسمعیل ممتاز الدوله بریاست انتخاب شد	آقای حاج سید نصر الله تقوی در ۱۱ دلو آقای تقوی مستعفی آقای مرتضی قلیخان انتخاب شد « متین السلطنه	آقای اسمعیل معاضد الملک « مرتضی قلی خان « میرزا ابراهیم خان « حاج میرزا رضاخان	آقای ارباب کیخسرو شاهرخ « وکیل التجار « حاج عز الممالک دونفر آقایان فوق مستعفی شده و بجایشان آقایان حاج رضا خان و اسمعیل فرزانه انتخاب شدند	هیئت رئیسه دائمی
آقای ممتاز الدوله ۱۷ حوت ۸۹ مستعفی و آقای مؤتمن الملک در ۱۸ بریاست انتخاب گردید						
۷-	۲ قوس ۱۲۹۰	آقای حسین مؤتمن الملک	آقای محمد علی ذکاء الملک « حاج سید نصر الله	آقای میرزا رضاخان نائینی « حاج میرزا رضاخان « میرزا قاسم خان « خلیل فهیم الملک	آقای ارباب کیخسرو شاهرخ « دکتر حاج رضاخان « یوسف اعتصام الملک	هیئت رئیسه دائمی چهارم

خلاصه جلسه اول دوره دوم

مذاکرات مجلس شورای ملی بتاريخ سه شنبه دویم شهر ذی القعدة سنه ۱۳۲۷

دو ساعت بفرورب مانده با حضور شصت و یک نفر مجلس تشکیل شد ابتداء در خصوص تعیین هیئت رئیسه مذاکره شد اکثریت بر این شد که اولاً هیئت رئیسه سنی تعیین شده پس از آن بمذاکره شروع شود و جناب آقای حاجی شیخ رئیس بریاست سنی معین شدند و آقا میرزا اسدالله خان کردستانی و معزز الملک و آقای غفاری و شیخ غلامحسین موافق معمول که از جوان ترین و کلا هستند بسمت منشی گری تعیین شدند در خصوص تعیین هیئت رئیسه مذاکرات شد بعضی را عقیده این بود که باید فوراً هیئت رئیسه دائمی انتخاب شود برخی بر این بودند که هیئت موقتی معین شود فعلاً و بعد از رسیدگی باعتبار نامه ها هیئت رئیسه دائمی معین شود و جمعی بر این بودند که هیئت رئیسه سنی ابقاء شود و بعد از رسیدگی باعتبار نامه ها هیئت رئیسه دائمی انتخاب شود بواسطه اختلاف آراء در هر سه فقره رأی گرفته شد اولاً در خصوص تعیین هیئت رئیسه دائمی با اکثریت آراء رد شد ثانیاً در خصوص ابقاء هیئت رئیسه سنی و یا تعیین هیئت موقتی رأی گرفته شد سی و سه رأی بتهمین هیئت موقتی داده شد بیست و هفت رأی بر ابقاء هیئت سنی يك رأی امتناع داده شد - چون تعیین هیئت رئیسه موقتی با اکثریت پذیرفته شد ورقه رأی منتشر شد و در مرتبه اول اکثریت تام حاصل نشد مجدداً ورقه رأی منتشر شد و جناب مؤتمن الملک با اکثریت تمام (۳۸) رأی منتخب شدند بریاست موقتی در خصوص تعیین نایبان رئیس مفرداً ورقه رأی منتشر شد جناب مستشار الدوله با اکثریت نسبی (۲۷) رأی نایب رئیس اول و جناب نواب هم با اکثریت نسبی (۲۵) رأی نایب رئیس دوم انتخاب شدند و منشیان سنی ابقاء شدند - در خصوص رسیدگی باعتبار نامه ها مذاکرات شد اکثریت آراء بر این شد که عده و کلا بشش شعبه قسمت شده و هر شعبه رسیدگی باعتبار نامه های شعبه بعد نمایند و برای این رسیدگی هر شعبه يك کمیسیون مرکب از سه نفر از میانه خود انتخاب نمایند و موافق صورت ذیل عده و کلا قسمت شده و شش کمیسیون از

میانه خود معین نمودند

شعبه اول - آقای نواب - آقای معاضد الملک آقای معزز الملک - آقای آقا میرزا ابراهیم خان آقای آقا سید حسین - آقای آقا شیخ ابراهیم زنجانی آقای منتصر السلطان - آقای عز الملک - آقای وحید الملک - آقای غفاری کمیسیون این شعبه که باید باعتبار نامه های شعبه دوم رسیدگی نمایند آقای نواب - آقای معاضد الملک - آقای معزز الملک شعبه دوم - وثوق الدوله - تقی زاده - صدیق حضرت - دکتر اسمعیل خان - آقا سید محمد رضا - آقا میرزا مرتضی قلیخان - فهیم الملک - حکیم الملک - ادیب التجار - حسنعلی خان کمیسیون این شعبه که باعتبار نامه های شعبه سیم رسیدگی می نمایند تقی زاده - وثوق الدوله - صدیق حضرت - شعبه سیم - اسدالله میرزا - سلیمان میرزا - آقا سید جلیل - صنیع الدوله - مشیر الدوله - لسان الحکماء آقا میرزا محمد - شیخ رئیس - آقا شیخ محمد - آقا میرزا احمد کمیسیون این شعبه که بشعبه چهار رسیدگی می نمایند اسدالله میرزا - سلیمان میرزا - آقا سید جلیل - شعبه چهارم - آقا میرزا محمد صادق - متین السلطنه ناصر الاسلام - شیخ غلامحسین - میرزا اسدالله خان - میرزا داودخان - محمد هاشم میرزا - آقا شیخ علی - آقا سید حسین - شببانی کمیسیون این شعبه که بشعبه پنج رسیدگی می نمایند آقا میرزا محمد صادق - متین السلطنه ناصر الاسلام - شعبه پنجم - وزیر زاده - میرزا محمد علیخان آقا میرزا اسماعیل نویری - حاجی میرزا رضا خان مستشار الدوله - معتمد التجار - حاجی فاتح الملک - حاجی سید نصر الله - ممتاز الدوله - وکیل الرعایا - کمیسیون این شعبه که بشعبه شش رسیدگی می نمایند وزیر زاده - میرزا محمد علیخان - آقا شیخ اسماعیل - شعبه ششم - ذکاء الملک - ارباب کیخسرو - ابو القاسم میرزا - وکیل التجار - مصدق الممالک - حیدر میرزا - دکتر امیرخان - آقا شیخ اسماعیل - آقا شیخ رضا - آقا شیخ محمد حسین یزدی - مؤتمن الملک - سه نفر اول معین شدند برای رسیدگی باعتبار نامه های شعبه يك - در خصوص حدود رسیدگی باعتبار نامه ها

مذاکرات شد نتیجه با اکثریت این شد که حد رسیدگی موافقت با قانون انتخابات و عدم وصول شکایت است و هر کمیسیون باید رأی خود را نسبت باعتبار نامه هائی که رسیدگی نموده بمجلس عرضه دارد در خصوص تعیین سن مذاکره شد که در صورت احتیاج به تعیین چه قسم معین شود آیا باید در خارج تحقیقات نموده و یا قول هر کس را نسبت بخود مقبول دانست گفته شد بهتر این است قول هر کس را نسبت به سن خود قبول نمود مگر دلیل قطعی بر خلاف او باشد اکثریت تصدیق نمودند - در خصوص تشکیل مجلس علنی مذاکرات شد بالاخره این مذاکره محول بجلسه عصر چهارشنبه شد - تلگرافات و مکاتیب راجعه بمجلس ارجاع به هیئت رئیسه موقتی شد - ساعت دو و نیم از شب تقریباً مجلس ختم شد -

صورت مجلس فوق عصر روز چهارشنبه سیم در جلسه مجلس قرائت شد جناب وکیل الرعایا دو اعتراض کردند و هر دو بجا بود اولاً آنکه انتخاب ریاست جناب آقای مؤتمن الملک در کورت اولی به ۲۲ رأی بود و چون اکثریت تام نبود مجدداً ورقه قسمت شده در دفعه ثانی مطابق صورت مجلس ۳۸ رأی باسهم جناب معظم الیه بود و اکثریت تام شد اعتراض دوم آنکه نیابت جناب نواب هم به بیست و نه رأی بیست و پنج رأی و آنهم صحیح بود و تصحیح شد

خلاصه جلسه دوم

خلاصه مذاکرات مجلس روز

چهارشنبه سوم شهر ذی القعدة ۱۳۲۷

سه ساعت الاربع بفرورب مجلس تشکیل شد عده حاضرین پنجاه و هشت نفر بتفصیل ذیل :
 معتمد التجار - وزیر زاده - ممتاز الدوله - میرزا اسمعیل - وثوق الدوله - حاج شیخ رئیس - شیخ اسماعیل - وحید الملک - آقا میرزا محمد - سلیمان میرزا - حاج میرزا رضاخان - دکتر امیر خان - آقا سید محمد رضا - آقا سید جلیل - آقا میرزا احمد - معاضد الملک - متین السلطنه - ذکاء الملک - میرزا کیخسرو - وکیل الرعایا - شیخ محمد منتصر السلطان - لسان الحکماء - حسنعلیخان - میرزا ابراهیم خان - میرزا سید حسین کرمانشاهانی - سید حسین اردبیلی - وکیل التجار - آقا شیخ علی فهیم الملک - محمد هاشم میرزا - شیخ ابراهیم -

مشیرالدوله - صنایع الدوله - ادیب التجار - ناصر الاسلام آقای شیپانی - فاتح الملك - ابوالقاسم میرزا تقی زاده - مرتضی قلیخان - اسداله میرزا - میرزا داودخان - دکتر اسماعیل خان - مصدق الممالک - صدیق حضرت - حاج سید نصراله - عز الملك - شیخ حسین - میرزا محمد صادق - مؤمن الملك - مستشارالدوله - نواب - غفاری - معز الملك - اسداله خان - شیخ غلامحسین - مین الرایا .
خلاصه مذاکرات روز قبل را آقای غفاری قرائت کردند از طرف وکیل الرایا دو اعتراض بر صورت جلسه قبل شد یکی آنکه در مرتبه اول که برای تعیین رئیس رای گرفته شد و اکثریت تام نبود جناب مؤمن الملك دارای اکثریت نسبی بیست و چهار رای بودند و در صورت مجلس نیست دیگر آنکه عده آراء جهت نیابت ریاست آقای نواب بیست رای بود و در صورت مجلس بیست و پنج نوشته شده است و هر دو اعتراض صحیح بود و در ذیل صورت مجلس یادداشت شد پس از آن تلکرافات وارده قرائت شد که مشر بر تبریک و اطلاعات بود .

در خصوص پنجاه تومانی که ابوالقاسم نام از خوی برات تلکرافتی جهت مجلس فرستاده بود در رئیس اظهار داشتند که چون مجلس نمیتواند این وجه را قبول نماید چنانچه صلاح بدانند این وجه بحریرق زدگان بعنوان اعانه داده شود و بصاحب برات هم اطلاع داده شود که چون مجلس نمیتواند این وجه را قبول نماید بحریرق زدگان اعانه داده شد اکثر و کلاه تصدیق کردند .

در خصوص راپورت کمیسیون هائی که جهت رسیدگی باعتبار نامهها معین شده بودند و بنا بود امروز بمجلس راپورت بدهند رئیس اظهار داشتند که چون اوراق و نوشتهجاتیکه از وزارت داخله راجع بانتخابات رسیده است زیاد بود و کمیسیون هائی نمیتوانستند در یک جلسه بتمام آنها رسیدگی نمایند خوب است صبح و عصر پنجشنبه چهارم کمیسیون هائی حاضر شوند و بتمام نوشتهجات راجعه بانتخابات رسیدگی کرده عصر شنبه ششم مجلسی تشکیل شود و تمام راپورت هارا کمیسیون هائی بمجلس بدهند اکثریت تصدیق کردند و یکساعت و نیم بغروب مانده مجلس ختم شد .
حکیم الملك اعتراض کردند که من حاضر بودم و جزو اسامی حضار اسم من خوانده نشد و اعتراض ایشان صحیح بود .

جلسه سوم

**مذاکرات یوم شنبه ششم
ذی القعدة الحرام ۱۳۲۷**

مجلس سه ساعت قبل از غروب منعقد شده حضر (۵۷) نفر خلاصه مذاکرات جلسه یوم پنجشنبه را فخر الممالک قرائت کرد .
تلکرافاتی که از انجمن های ایالتی و ولایتی مبنی بر تبریک از افتتاح مجلس مقدس مغایره شده بود قرائت شد پس از آن دو رقه از سفارت فنییه دولت اطریشی و سفارت بهیه دولت بلژیک قرائت شد مشر بر تبریک از افتتاح دارالشوراکه بتوسط جناب ملامه السلطنه وزیر امور خارجه فرستاده بودند راپورت هائی که از کمیسیون هائی که برای تفتیش و رسیدگی باعتبار نامه های و کلا تشکیل شده بود قرائت گردید اعتبار نامه ها تصدیق شده بود مگر هفت نفر که بعضی اعتبار نامه نداشتند و در باره

بعضی هم شکایاتی رسیده بود که موجب تشکیک صحت انتخاب آنها شده بود (و دو نفر مردود شده بودند) در این باب مذاکرات لازمه بعمل آمد بالاخره قرار شد اعتبارنامه آنها تحت مذاقه ثانوی رفته و در باره آنهائی که اعتبارنامه ندارند از ولایات و محل هائیکه منسوب بانتخاب از آن نقاط هستند سؤال شود و تا زمانی که صحت و کالت خود را مدلل نداشته اند در مجلس حاضر شوند ولی حق رای ساقط خواهد بود .

تقی زاده - بنده عرض میکنم قانوناً اشخاصیکه در ادارات دولتی مستخدم هستند و وکالت هم دارند باید از مشاغل خود استعفاء بدهند اگر خیال وکالت ملت را دارند والا ممکن است شغل سابق را دارا باشند و از وکالت مستعفی شوند .

وکیل الرایا - بنده هم تأیید میکنم فرمایش آقای تقی زاده را و مستعدی هستم که آقایان و کلا طالب باشند که خود را مکلف بر رعایت قانون بدانند .

اسدالله میرزا - عرض میکنم بنده در مجلس سابق در تلکرافخانه مستخدم بودم و در همان دوره نیز این اظهار شد بواسطه دلائلی که اظهار داشتیم و آقایان و کلا هم پذیرفتند دارای هر دو شغل بودم و حالا هم مجبورم از شغل خودم مذاکره نمایم من یک ثروتی که بتوانم لوازم زندگی خود را مرتب نمایم ندارم و حقوق دولتی هم ندارم که از آن گذران نمایم و اگر هم داشته باشم جزئی است و حالش هم معلوم است ثروت و سرمایه من تحصیلات من است که از آن باید تحصیل معاش نمایم این است که حالا در تلکرافخانه خدمت میکنم و از نتیجه زحمات رفع احتیاجات خود را می نمایم اگر حقوق مکفی مجلس برای وکلا برقرار نماید البته از شغل خود استعفا میدهم والا اگر مجلس قبول ننماید که فعلاً آن شغل را با وکالت داشته باشم مجبورم که با کمال تأسف از وکالت استعفا بدهم (در این باب مذاکرات زیاد شد بالاخره قرار شد که اشخاصیکه دارای شغل دولتی هستند استعفا بدهند)

صنیع الدوله - بنده از روز پنجشنبه از شغل وزارت علوم و معارف که در عهده داشتم استعفا نمودم و **وثوق الدوله** - بنده هم از امروز از وزارت عدلیه استعفا می نمایم .

میرزا داودخان - بنده هم تا روز پنجشنبه دارای ریاست محکمه اجرای وزارت عدلیه بودم و از همان روز استعفا نمودم (در خصوص انتخاب رئیس دائمی و دو نایب رئیس و چهار منشی و یک رئیس و یک مباشر بجهت اداره نمودن امور مجلس مذاکره شد که معین شود)

مؤمن الملك - بنده برای افتتاح مجلس تا امروز موقه قبول ریاست را نمودم ولی امروز که شروع بانتخاب رئیس دائمی میشود عرض میکنم که چنانچه بنده را بر ریاست یا نیابت آن انتخاب فرمایند استعفا می نمایم پس بهتر این است که از اول نمایندگان محترم بنده را انتخاب ننمایند (در این موقع رقه رای منتشر و ابتدا برای ریاست دائمی رای گرفته شد عده حضار (۵۷) آقای مستشارالدوله با (۳۶) رای که اکثریت تام است منتخب شدند ()
(ثانیاً برای تعیین نایب رئیس اول رای گرفته شد عده حضار (۴۹) جناب حاجی سید نصرالله با (۲۵) رای بنیابت اول رئیس منتخب شدند ()
(ثالثاً برای تعیین نایب رئیس دوم رقه رای

منتشر شد عده حضار (۴۹) جناب ممتازالدوله با (۲۷) رای به نیابت دوم رئیس منتخب شدند ()
(رابعاً رقه رای برای تعیین چهار نفر منشی توزیع شده ذکاء الملك با (۳۸) رای معاضد الملك با (۲۵) رای با اکثریت تام معز الملك با (۲۳) رای جناب حسینقلی خان نواب با (۱۷) رای با اکثریت نسبی منتخب شدند)

(خامساً برای تعیین ریاست دفتر رقه توزیع شد جناب وزیرزاده با (۲۰) رای با اکثریت نسبی منتخب شدند)
(سادساً برای تعیین مباشرن رقه توزیع گردید ارباب کیخسرو با (۱۷) رای با اکثریت نسبی منتخب شد)

مجلس مقارن مغرب ختم و جلسه آتی به روز دو شنبه سه ساعت بغروب مانده قرار شد .

جلسه چهارم

مذاکرات روز دو شنبه هشتم شهر

ذی القعدة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت بغروب مانده بر ریاست جناب آقای مستشارالدوله منعقد خلاصه مذاکرات روز شنبه را معاضد الملك قرائت کرد

رئیس - خیلی تشکر و امتنان دارم از حسن ظن و کلا نسبت باین بنده و اینکه در این دوره ریاست مجلس مقدس شورای ملی که وظیفه مهمه و بزرگترین تکلیفی از تکالیف مجلس است با اکثریت باین بنده محول گردیده و امیدوارم که بحول وقوه الهی باندازه وسع وقوه خود در انجام وظایف مرجوعه بخود و رعایت حقوق ملت و دولت باینک عزمی راسخ باتفاق آراء صائبه آقایان و کلائی مجلس مقدس بقدر مقدور کوشاهی نشود و در دوره سابقه اینکه گاهی اختلالی در امور مجلس مشاهده میشدند بواسطه تسامح یا انحراف رئیس از وظایف خود بوده و چنانچه حالا هم آقای صنایع الدوله و آقای ممتازالدوله که حضور ندارند اگر خودشان حاضر بودند از برای قبول کردن ریاست خودشان انتخاب میشدند و در آن دوره مجلس بخوبی کار میکرد لکن مواضع زیادی در پیش بود که از زحمات مجلس نتیجه منتظره حاصل نمیشد قدری هم مراعات حفظ نظم مجلس بطوریکه لازم بود در آن دوره عمل نمی آمد و جزئیات مطالب را بطوریکه باید مرتب نمیکردند و در مذاکرات و کلا هم مراعات ترتیب نمی شد انشاءالله تعالی در این دوره این نواقص بطوریکه شایسته است تکمیل و تمام جزئیات مراعات خواهد شد که اوقات مجلس تضییع نشود و امروز از حسن نیت همه امید داریم که باتحاد کاملی حاضر شویم برای تصحیح کارها و امروز بر حسب يك ماده قانون اساسی خواستیم مراعات و عمل نمائیم از این جهت از حضرتین حجتین آیتین و سایر آقایان که پیشوایان دینند دعوت کردیم تا در حضور ایشان نمایندگان محترم قسم یاد نموده این تکلیف اولی خود را ادا نمایند و چنانچه در خلاصه قرائت شد انتخاب ۵ نفر از نمایندگان محل ملاحظه است باین جهت از کمیسیون هائی که از هر کمیسیونیکه کنفرانتخاب برای رسیدگی باین انتخاب آنها و اینک راپورت آن کمیسیون قرائت میشود .

راپورت کمیسیون درباره نمایندگان گانی که انتخاب آنها قانونی و یا اینکه درباره آنها از ولایات شکایت بمجلس رسیده بود قرائت شد اولاً حاجی شیخ -